

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№7(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 470 sahifa,
13-iyul, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bolalik davridagi autizmning turli shakllarini differensial tashxislash	10
<i>Saydaliyeva Xojiya Abduljalil qizi</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishda qo'llaniladigan korreksion ish tamoyillari	14
<i>Karimova Zulfiya Abduraxmanovna, Saydaliyeva Xojiya Abduljalil qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda axborot iste'mol madaniyatini rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari	19
<i>Dadonova Aziza Tulkunovna</i>	
Ilk o'spirinlik yoshidagi o'quvchilarning o'z-o'ziga bo'lgan munosabatini psixologik tahlili	23
<i>Mamaradjabova Bog'zoda Abdilxakimovna, Panjiyeva Nargiza Botirovna</i>	
Oliy ta'lim tizimida muammoli o'qitish texnologiyasi	30
<i>Tuksanova Zilola Izatulloyevna</i>	
Shahar va qishloq yuqori sinf o'quvchilarida irodaviy sifatlarning qiyosiy tahlili	35
<i>Mamaradjabova Bog'zoda Abdilxakimovna, Panjiyeva Nargiza Botirovna</i>	
Organik kimyo ta'limida ochiq tipli STEAM loyihalarini loyihalashning didaktik modeli va uni amaliyotga joriy etish metodikasi	41
<i>Bo'riyev Rashidbek O'ktamjonovich</i>	
Kasbiy kompetentlikni oshirishda raqamli ta'lim vositalari va interaktiv metodlardan foydalanish	47
<i>Fazildjanova Nilufar Xikmatdjanovna</i>	
Tadbirkorlik faoliyatini innovatsion va ta'lim ekotizimidagi roli	50
<i>Mirzayeva Nigora Ibrohimjon qizi</i>	
Kasbiy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvni joriy etishning nazariy-metodologik asoslari	54
<i>Qobilov Voxidjon Zoxidovich</i>	
Психологические факторы мотивации личности в обучении иностранному языку	58
<i>Мухамеджанова Римма Рашидовна</i>	
Jadid ma'rifatparvarlarining boshlang'ich ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilarda kitobxonlik fazilatlarini va madaniyatini shakllantirishdagi pedagogik tajribalari	66
<i>Ahmadov Olimjon Shodmonovich, Fayzilova Mohinur Azamhon qizi</i>	
Talabalarda kelajakni strategik modellashtirish layoqatini rivojlantirish bo'yicha ilg'or xorijiy va mahalliy tajribalarning qiyosiy-pedagogik tahlili	70
<i>Sadriddinova Feruza Meliyevna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda fanlararo abstsessial va ordinal bog'liqlikka asoslangan metodik ta'minotni takomillashtirish	75
<i>Xudayberganov G'ayrat Quranboyevich</i>	
Maktablarda chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlikni isloh qilish: muammo va yechimlar	80
<i>Qudratov O'ktam G'ofurovich</i>	
Ustoz-shogird tizimida raqamli vositalardan foydalanishning metodik asoslari	85
<i>Tursunov Xusniddin Isomovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda maktab va oila hamkorligining pedagogik imkoniyatlari	88
<i>Safarova Halovat Barnoyevna</i>	
Globallashtirish sharoitida tolerantlik madaniyatining nazariy-metodologik asoslari	91
<i>Yusupova Maftuna Ilxomidin qizi, Qurbonova Zebiniso Mamarajab qizi</i>	
Adobe After Effects muhitida inersiyaviy davomiylik va ustma-ust harakatni avtomatlashtirishning matematik modeli (Ziyoanim Overlap)	97
<i>Hakimov Bahtiyorjon Muzaffar o'g'li</i>	
Tizimli yondashuv asosida talabalarning raqamli kompetensiyasini takomillashtirishning uch komponentli konseptual modeli	101
<i>Kulidjanova Yulduzxon Inomjon qizi</i>	

The Theory of Fostering Students' Responsibility for Natural Resources and Waste in Karakalpak Folk Pedagogy.....	104
Tursinbekova Qundizgul Joldasbekovna	
Soft skills kompetensiyalarining ilmiy-pedagogik mohiyati va zaruriyati: soft skills tushunchasining evolyutsiyasi, asosiy komponentlari, turlari va tasnifi	109
Igamberdiyeva Gulmira Botir qizi	
O'zbek va ingliz tillarida "yolg'izlik" konseptining leksik-semantik xususiyatlari.....	115
Sabina Saitmurodova Olim qizi	
Bo'lajak pedagoglarni kasbiy tayyorlashda art-pedagogikaning imkoniyatlari.....	119
Komolova Iroda Xamidullayevna	
9-sinf iqtisodiy va ijtimoiy geografiya darslarida GIS texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari va uslubiy muammolari	123
Sapayeva Gulbahor Odilbek qizi	
Zamonaviy biologiya ta'limida interaktiv metodlarni qo'llashning nazariy jihatlarini	126
Abdullayeva Guzalxan Vladimirovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini xalqaro baholash dasturlari bilan ishlashga tayyorlashning zarurati	130
Berdimurodova Mexrubon Masudjonovna	
Nutq nuqsoni bo'lgan o'quvchilarning ijtimoiy moslashuv jarayoniga ta'sir etuvchi omillar	136
G'aniyeva Maloxat Odilovna	
Ruh salomatlikni mustahkamlashda psixologik treninglarning ahamiyati	140
Maqsuda Norbosheva, Nafisa Abduyeva	
Xitoy tilini xalqaro miqyosda o'qitishning zamonaviy tendensiyalari.....	144
Shasaidova Lola Shamaksudovna	
Социально-экологический кризис в Южном Приаралье.....	149
Сейтова З. П.	
Iqtisodiy fanlar bo'yicha to'garak faoliyatini tashkil etishning nazariy-metodik asoslari.....	153
Xusanboyeva Tursunoy Muxammadqasimjanovna	
Motivational Readiness for Continuous Professional Development.....	162
Okilova Kamola Sadulloyevna	
Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarda antisotsial xulq-atvorning oldini olishning pedagogik mexanizmlari ..	166
Davronova Zarrina Baxtiyorovna	
Yapon tilini o'qitishda らしい (rashii) evidentsiallik ko'rsatkichini o'rgatishning pedagogik xususiyatlari	173
Musayeva Aziza Ibrohim qizi	
Ta'lim tizimini rivojlantirishda pedagogik prognostikaning nazariy-metodologik asoslari va metodik imkoniyatlari.....	178
Sharipova Shaxnoza Xasanovna	
Qoraqalpoq nasrida inson psixologiyasi.....	183
Dosbergenova Miyrigul Sadiratdinovna	
Tibbiy ta'lim klasterida talaba markazlashgan muhitni shakllantirish: kredit-modul sharoitida intellektual adaptiv tyutorlik texnologiyasining pedagogik imkoniyatlari	188
Ibragimova Venera Azadovna	
Turli yosh davrlarida perfektsionizm va maqullanish motivatsiyasi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganish.....	193
Nazaraliyeva Marhabo Xayitboyevna	
Frazeologik derivatsiyaning lingvomadaniy xususiyatlari	197
Raxmonova Gavhar Nuritdinovna	
Development of adolescent thinking and its psychodiagnostics and psychocorrection	202
Samarova Shoxista Rabidjanovna	
Jadid pedagogik konsepsiyasi va zamonaviy ta'lim tizimi integratsiyasi: tarixiy-pedagogik tahlil va amaliy yo'nalishlar	209
Shamsullayeva Ruxsatoy Sunnatullayevna	

Kredit-modul tizimi asosida kasbiy ta'lim tashkilotlari o'quvchilarini kasbiy kompetensiyalarini baholashning pedagogik mexanizmi	213
<i>Shoyqulov Baxtiyor Bakirovich</i>	
Modern Socio-Psychological Trends in the Study of Emotional Alienation	219
<i>Yangibaeva Dildorakhon Rakhmon kizi</i>	
O'quv-mashq guruhi futbolchilarining jismoniy tayyorgarligi.....	225
<i>Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li</i>	
Sport ta'limida axborot bilan boyitilgan o'quv muhitini yaratish va vizualizatsiya vositalarining didaktik imkoniyatlari	230
<i>Muxitdinova Nigora Mexriddinovna</i>	
Bo'lajak mutaxassislarda yangi avlod darsliklari bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	236
<i>Abdujalilov Farruxbek Po'latjon o'g'li</i>	
O'smirlarda deviant xulq-atvor shakllanishining psixologik xususiyatlari.....	239
<i>Robiya Toshpo'latova Akmal qizi, X. A. Asqarova</i>	
Aralash ta'limning pedagogik mohiyati va didaktik tamoyillari.....	244
<i>Azerbayeva Elmira Muratbayevna</i>	
Texnikaviy fanlarni o'qitish jarayonini tashkil qilish	248
<i>Niyazova Bibiniso Boltayevna</i>	
Estetik tarbiya va ruhiy go'zallik: san'at va adabiyotga muhabbat orqali shaxsdagi buzg'unchi xulq-atvorning oldini olish	253
<i>Nigora Yo'ldasheva Sodiqjon qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar asosida bo'lajak qishloq xo'jaligi muhandislarini loyihalash-konstruktsiyalash faoliyatiga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	259
<i>Xolmo'minova Shahnoza Gulyam qizi</i>	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining raqamli kompetentligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari.....	264
<i>Axrorov Xurshid Xamidovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining tanqidiy tafakkurini rivojlantirishning nazariy asoslari	271
<i>G'ofurova Mohidil Sayfutdin qizi</i>	
Bo'lajak muhandislarning geoinformatsion kompetentligini rivojlantirish muammosi tahlili	275
<i>Berdiyev Dilshod Faxriddin o'g'li</i>	
Академия Маъмуна: силиконовая долина средневековья.....	279
<i>Аъзамова Диёра Дильшодовна</i>	
Biblioterapiya vositasida boshlang'ich sinf o'quvchilarida qadriyatlarga ijobiy munosabatni shakllantirish yo'llari va vositalari.....	286
<i>Komolova Shoxsanam Muzaffar qizi</i>	
Ixtisoslik fanlarini o'qitishda raqamli modellashtirish vositalarini didaktik moslashtirish: integrativ ta'lim platformasi misolida.....	291
<i>Usarov Jabbor Eshbekovich</i>	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning o'qishga bo'lgan munosabatini klasterli yondashuv asosida rivojlantirish – pedagogik muammo sifatida.....	297
<i>Umarova Gulhayo Murodiljon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida inklyuziv ta'limni tashkil etishning pedagogik shart-sharoitlari.....	301
<i>Salayjonova Saodatjon Maxsudbek qizi, Nyutonova Xilola Lochinbekovna</i>	
Boshlang'ich ta'limda kompetensiyaviy yondashuv va zamonaviy o'qitish strategiyalarining nazariy-amaliy asoslari	305
<i>G'ulomjonova Mohinur Ulug'bek qizi</i>	
Формирование профессиональных компетенций педагога будущего в условиях цифровой трансформации и внедрения технологий искусственного интеллекта.....	309
<i>Sodikova Diloromkhon Botirjon qizi</i>	
Geografiya darslarida milliy meros va qadriyatlarni o'rgatish metodikasini takomillashtirish hamda uning samaradorligini statistik baholash.....	313
<i>Xabibullayeva Muxabbatxon Nu'monjonovna</i>	

Jadidlar tomonidan darslik va o'quv qo'llanmalarining nashr etilishi	319
Aslonov Madamin Mansurovich	
Chust va Samarqandda ekoturizm rivojlanishida milliy hunarmandchilikning o'rni va ahamiyati	324
Allanov Shuxrat Qilichovich	
Maktab direktor o'rinbosarlarining aksiologik kompetensiyasini diagnostika qilish mezonlari	329
Toxirov Botirjon G'ofurjon o'g'li	
Talabalarda maqsadga intiluvchanlik namoyon bo'lishining psixologik mexanizmlari va shakllanish jarayonlari	335
Babadjanova Saiyora Khushnutovna	
Maktabgacha ta'lim muassasasi rahbarining kasbiy faoliyatida stress va vaqt bosimini boshqarish usullari	340
Xalilova Soxibaxon Sadikjanovna	
Namoyishli tajriba va laboratoriya ishlari asosida o'quvchilarning amaliy kompetensiyalarini shakllantirishning metodik-didaktik ta'minoti	346
Isroilov Shermurod Shamsiddin o'g'li	
Xotin-qizlarda ijtimoiy-psixologik xulq-atvor strategiyalarining migratsiya turiga bog'liq differensial namoyon bo'lishi	353
Axmedova Dildora Olimjonovna	
Rus tilidagi mediamatnlr bilan ishlashda geymifikatsiya elementlarini qo'llash	359
Maxkamov Shoxjaxon Rustambek o'g'li	
Shaxsning o'zini anglash jarayonida refleksiyaning psixologik mohiyati	365
Achilova Durdona	
Bo'lajak oligofrenopedagoglar--ning praksiologik tayyorgarligining tarkibiy tuzilmasi	370
Niyozova Dilfuza Rustam qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mantiqiy tafakkurini rivojlantirishda interaktiv raqamli o'yinlar va vizualizatsiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	375
Teshaxo'jayeva Mohlaroy Shuhratxo'ja qizi	
Bo'lajak surdopedagoglarni tayyorlashda innovasion surdo-texnologiyalar, neyro-trenajyorlar va faol praksiologik metodlarning interaktiv sinergiyasini joriy etish	380
X. I. Malikova	
Onkologik bemorlarga psixologik yordam ko'rsatishning zamonaviy texnologiyalari va ularning hayot sifatiga ta'siri	385
Niyazova Nilufar Farxadovna	
Zamonaviy ta'lim muassasalarida axborot-pedagogik ma'lumotlar bazasini yaratish va o'quv jarayonini monitoring qilishda undan samarali foydalanish metodikasi	391
Mirzayeva Dilnoza Ulug'bek qizi	
Моделирование текста как средство развития речи младших школьников: сопоставительный анализ отечественных и зарубежных исследователей	395
Каипова Гузель Ильдаровна	
Qisqa masofaga yuguruvchilarning maxsus jismoniy tayyorgarligini rivojlantirishda kompleks mashg'ulot vositalarining samaradorligi	400
Ruzmetov Furqat Ikramovich	
Англоязычные заимствования в современном русском языке: функции и механизмы адаптации	406
Мажидова А. О.	
Oliy ta'limda jismoniy tarbiya o'qituvchilarining raqamli savodxonligini oshirishning pedagogik asoslari tahlili	411
Abduraimov Shaxboz Panji o'g'li	
XXI asr kompetensiyalarini boshlang'ich sinf o'quvchilarida shakllantirishda texnologiya fani roli	417
Bozorova Lola	
MELQO modeli asosida 6-7 yoshli bolalarda ikkinchi tilni o'rganish jarayonida tasavvur rivojlanganligini baholash metodikasi	420
G'aniyeva Shahlo Abduqahhor qizi	

Hozirgi jamiyat sharoitida yosh kelin-kuyovlarning yangi oilaviy muhitga moslashuv jarayoni.....	426
Nazirqulova Nodira G'anijanovna	
Epistemik tafakkurning ilmiy tadqiqot kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni	429
Raximova Aziza Davranbekovna	
Matematika ta'limida steam loyihalarini tashkil etishning nazariy-metodik modeli	432
Umarqulov Abdusattar Amanboyevich	
Педагогические и психологические основы формирования компетенций в сфере фриланса у учащихся общеобразовательных школ.....	441
Пурханова Толганай Жуманазаровна	
Talaba-qizlarda sun'iy intellekt savodxonligi va liderlik kompetensiyalarini integratsiyalashgan holda rivojlantirish texnologiyasi.....	445
Davlatjonova Mohidil Ulug'bek qizi	
Ko'zi ojiz talabalarni cholg'u chalishga o'rgatishda Brayl notasining o'rni va pedagogik samaradorligi	449
Raximov Yorqinjon Nuriddin o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirishni boshqarishning tashkiliy-pedagogik jarayonlari	456
Kimsanova Rahnamo Solijonovna	
Tarixiy tafakkur tushunchasi, mazmun-mohiyati hamda pedagogik asoslari	461
Ashurova Gulnozaxon Asqaraliyevna	
Autizmga ega bo'lgan bolalar rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari va ularni pedagogik-psixologik qo'llab-quvvatlash	465
Usmanova Nilufar Ilhom qizi, Utbasarova Umida Mexmanovna	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida biokimyo fanini problemali ta'lim (PBL) texnologiyasi asosida o'qitish metodikasini takomillashtirish (adabiyotlar sharhi).....	470
Keldiyorova Shoxida Xusniddin qizi	
Bo'lajak pedagog-tarbiyachilar pedagogik mahoratini rivojlantirish modeli	475
Botirova Mohiraxon Olimjanovna	
I. Yusupovning "To'maris" poemasi o'qitish usullari	481
Allayar Dermenov	
Maktablarda uyali aloqa vositalaridan foydalanishni tartibga solish masalalari.....	485
Egamova Ma'suma Inomiddinovna	
"Loyiha - izlanish – rivojlanish" (LIR) modelining konseptual asoslari va tuzilmasi	491
Suyunova Marjona Xudoysukur qizi	
Bo'lajak tibbiyot xodimlarining diagnostik kompetensiyalarini rivojlantirishning nazariy asoslari va zamonaviy tendensiyalari: ilmiy adabiyotlar tahlili	495
Xalimova S. A.	
Ways of Teaching Vocabulary Using Mobile-Assisted Language Learning (MALL) in English Language Teaching: A Review.....	501
Muborak Azimova	
Transformativ pedagogikaning konseptual modeli va ta'limdagi imkoniyatlari	510
Sh. E. Yakubova	

I. YUSUPOVNING "TO'MARIS" POEMASINI O'QITISH USULLARI

Allayar Darmenov

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Maqolada umumta'lim maktablarda qoraqalpoq adabiyoti darsida she'riy asarlarni o'qitish haqida so'z yuritiladi. Bir nechta she'riy parchalar misolga olinadi. Ibroyim Yusupovning "To'maris" poemasini o'qitish bo'yicha metodik tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: She'riyat, metodika, maktab, Ibroyim Yusupov, lirika, pedagog, darslik.

Abstract: The article discusses the teaching of poetic works in Karakalpak literature lessons in general education schools. Several poetic excerpts are cited as examples. Methodological recommendations will be provided for teaching Ibroyim Yusupov's poem "Tumaris."

Key words: Poetry, methodology, school, Ibrahim Yusupov, lyrics, teacher, textbook.

Аннотация: В статье обсуждается преподавание поэтических произведений на уроках каракалпакской литературы в общеобразовательных школах. В качестве примера приводятся несколько поэтических отрывков. Даны методические рекомендации по преподаванию поэмы Ибрагима Юсупова "Тумарис."

Ключевые слова: Шеърят, методика, школа, Ибрагим Юсупов, лирика, педагог, учебник.

KIRISH

Shoir Ibroyim Yusupov poemalari rang-barang. Unda tanlangan mavzu ham, obrazlar, syujetlar ham bir-biridan keskin farq qiladi. Birgina maktab darsliklari uchun tanlangan poemalarining o'zi shoirni poema janrining ustasi sifatida tanishtirishga to'liq asos bo'la oladi. 6-sinf "Adabiyot" darsligida "Dala ärmanlari," 8-sinfda "Bülbil uyası," 9-sinfda "To'maris" poemalarining berilishi o'quvchida shoir Ibroyim Yusupovning ijodiy laboratoriyasining kengligini anglatadi. U kichik she'rlar yozish bilan birga katta liro-epik poeziyada ham o'z o'rnini yarata olgan siymo sifatida o'quvchilar tafakkurida aks etadi.

Ayniqsa, shoirning "To'maris" poemasi o'quvchilarni tarix bilan ham tanishtirish ham katta ahamiyatga ega. Turkiy xalqlarning, shu jumladan qoraqalpoqlarning ham qadimgi podshosi obrazi ko'pchilik shoir-yozuvchilar tomonidan qalamga olingan va bu hali ham davom etmoqda. Masalan, S. Bahodirovaning "To'maris" qissasi, o'zbek yozuvchisi Javdat Ilyasovning "To'maris" romani, qozoq yozuvchisi Bulat Jandarbekovning "Saqlar" trilogiyasi (ikkinchi kitobi "To'maris") shular jumlasidandir. Shoir "To'maris" poemasini yozishda xalq terma-to'lg'ov uslubiga yaqin ohanglardan foydalanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Q. Husanboyeva adabiyot darslarini yangi ijtimoiy ong talablari asosida tashkil etish, pedagogika nazariyasi, adabiyot o'qitish metodikasi va tarbiya amaliyotini zamonaviy yondashuvlar asosida olib borish zarurligini ta'kidlaydi ^[1].

A. Paxratdinov qoraqalpoq adabiyotini o'qitish metodikasida badiiy asarni tahlil qilish, o'quvchilarning estetik tafakkurini rivojlantirish hamda milliy adabiy merosni samarali o'qitish masalalariga alohida e'tibor qaratadi ^[3].

B. To'xliyev esa adabiyot darslarida badiiy matnni chuqur tahlil qilish, obrazlar tizimini ochib berish va zamonaviy metodlardan foydalanish muhimligini qayd etadi ^[4].

Shu bilan birga, 9-sinf "Adabiyot" darsligida Ibroyim Yusupovning "To'maris" poemasi o'quv dasturiga kiritilgan bo'lib, unda asarning mazmuni va badiiy xususiyatlarini o'rganishga e'tibor qaratilgan ^[2].

Biroq mavjud tadqiqotlarda “To’maris” poemasini konseptual tahlil qilish hamda “Semantik doira” (Semantic Mapping) texnologiyasi asosida o’qitish masalasi yetarlicha yoritilmagan. Mazkur maqolada aynan ushbu jihat metodik nuqtayi nazardan asoslab beriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Matn konsept-tahlili va “Semantik doira” (Semantic Mapping) texnologiyasi: Bu texnologiyaning maqsadi badiiy asardagi katta mazmunli ma’noga ega asosiy so’zlarni (konseptlarni) matn ichidan ajratib olish, ularning lingvo-poetik va falsafiy qatlamlarini chuqur ochib berishdan iborat. Bunday poema matnidan 4 ta asosiy konsept tanlab olinadi: “To’maris” poemasi uchun biz “Tuproq (Vatan),” “Nomus (Qasam),” “Qon” va “Ona” konseptlarini tanlaymiz. O’quvchilar ushbu so’zlarning poema ichidagi konseptual ma’nosini katta bayon tarzida tahlil qiladilar.

TAHLIL VA NATIJALAR

1. “Tuproq” konsepsiyasi

Poemada massagetlar yerining har bir qarich yeri To’maris va uning qo’shinlari uchun nima uchun jondan aziz? I. Yusupov bu tushunchani qoraqalpoq xalqining tug’ilgan yerga bo’lgan muhabbati bilan qanday bog’lagan? Matn ichidagi:

*Kindik qanım tamğan dalam,
Ana jurttıñ topırağı.
Biyopalıq etsem sağan
Közimdi qus şoqığanı [2:29]...*

degan satrlarning mazmun-mohiyati nimada? Uni yanada chuqurroq tahlil qilib ko’rish kerak.

2. “Qon” konsepsiyasi

Asarning boshida “Qon” - bosqinchilik, Kir podshoning zulmi va urush qurbonlari ramzi bo’lsa, oxirida - adolat, yovuzlikning jazolanishi ramziga aylanadi. O’quvchilar ushbu ma’noviy o’zgarishlarni (semantik evolyutsiyani) 2–3 betlik esse tarzida bayon qiladilar.

3. “Nomus (Ont)” konsepsiyasi (Falsafiy-axloqiy qatlam)

Konseptning mohiyati: Poemada “Nomus” va “Qasam” tushunchalari shunchaki axloqiy qoida emas, balki massagetlar jamiyatini birlashtirib turuvchi etno-siyosiy va siyosiy vosita sifatida aks ettiriladi. Bu konsept asardagi qahramonlarning harakatini belgilovchi asosiy kognitiv kuch hisoblanadi. O’quvchilar poema matnidan “Nomus” konsepsiyasining evolyutsiyasini quyidagi 2 yo’nalishda o’rganadilar.

A) Sparangizning “Nomus fojiasi”:

Kir podshoning harbiy hiylasiga aldanib, mast holda asirga tushgan Sparangiz uchun “Nomus” umridan qimmat turadi. U o’ziga kelganda, o’zining bu ehtiyotsizligi, nodonligi butun massaget xalqining, onasi To’marisning nomiga dog’ tushirganini anglaydi. I. Yusupov Sparangizning ichki iztirobini, or-nomus azobini shunday go’zal til bilan beradi. Sparangiz Kir podshodan qo’lini bo’shatishni so’raydi. Maqsad - qochish emas, nomusni saqlash uchun o’zini o’ldirish.

*“At ornına arqan tağıp,
Jolbarıstı jegip bolmas.
Awzıñ qanğa tolsadağı,
Jaw aldında tögip bolmas.
Asırasañ da älpeşletip,
Şölin ańsap öler arqar.
Miy qätesin qol düzetip,
Bas jazasın moyın tartar”,
Dep saqşınıñ qos bawınan,
Qanjarın tez qağıp alıp,
Jalt-jult şağmaq şağılğanday,
Tasladı ol özin şalıp... [2:25]*

Uning Kir podsho oldida boshini egmay, o'ziga xanjar urish sahnasi "O'limdan nomus kuchli" degan konseptual g'oyani mustahkamlaydi. O'quvchilar ushbu bo'limni "Shaxsiy nomus va xalqona nomus" kombinatsiyasida tahlil qiladilar. Shuningdek, bu yerda qo'shimcha navkarning ham nomusliligini aytib o'tish o'rinli.

*Ah qaniñday jaqsı ölim,
Märt perzentiñ patşalıqtıñ,
Sırın jawğa aldırmadı,
Özin-özi şalıp jıqtı,
Duşpanına şaldırmadı.
Men de öldim... ätteñ biraq,
Märtlik emes, qorlıq penen...* [2:25]

Asirga tushib, ikki qulog'idan ayrilgan navkarning bunday sovuq xabarni To'marisga aytib kelishining o'zi katta kuchni talab etadi. O'z sarkardasini saqlab qola olmagan, yana nomusga chiday olmagan navkar obrazi ham er yigitning or-nomusi har narsadan yuqori turishini anglatadi.

B) To'marisning "Qasamyodi" va xalq or-nomusi:

O'g'lining o'limidan so'ng, To'marisning qahramonona obrazi "Nomus" konsepsiyasi orqali yangi bosqichga ko'tariladi. U faqat ona sifatida o'ch olishni emas, balki bosqinchi Kirdan butun yurtning nomusini himoya qilishni maqsad qiladi. Poemada To'marisning Tangri oldida, Quyosh oldida bergan onti - Massagetlar davlatining so'nggi siyosiy qarori. O'qituvchi o'quvchilarga ushbu qasamyod qilish sahnasini yanada chuqurroq nuqtayi nazardan tahlil qilish topshirig'ini beradi. Matn ichidagi:

*Güldir-güldir kisnegen,
Altın jüwen tislegen,
At jolina sadağa,
Miyrimli Quyaş, qollaygör,
Jüyrik Quyaş, qollaygör!
Beldewde kisnep tulpar at,
Sürinbesin jortqanda.
Miyrimli Quyaş, qollaygör,
Jüyrik Quyaş, qollaygör!...*

kabi qatorlar o'quvchiga g'ayrat bag'ishlaydi. Vatan erki, uning ozodligi yo'lida Xudodan madad so'rab, jang maydoniga o'tlanayotgan Ona timsolidagi ko'tarinki ruh o'quvchi qalbiga ham ko'chadi. Yaqindagina farzandidan ayrilgan Ona g'am-g'ussaga, hasratga botib o'tirmaydi. U o'zining el podshosi ekanligini chuqur eslaydi.

*Jalañaşlap oñ siynesin,
Bir şalanı alıp ottan,
Küydirdi ol aq siynesin,
Ant edi ol qorqınışlı.* [2:26]

Maktab darsligida poema to'liq berilmagan. Poemaning hajmi ancha katta bo'lganligi sababli o'quvchi uni QR kod orqali yoki shoirning shaxsiy to'plamlaridan topib o'qishi mumkin. Poema so'ngida malika To'maris o'z qasamyodining ustidan chiqadi. Ya'ni, tirikligida ko'zi qonga to'ymagan Kir podshoning kallasini qonli meshga botiradi.

4. "Ona" konsepsiyasi

I. Yusupov ijodida "Ona" obrazi eng oliy ilohiy qadriyat hisoblanadi. "To'maris" poemasida bu konsept ikki katta qatlamning kesishuvida ko'rinadi: Ona – Siymo (farzand uchun jon kuydirgan ayol) va Ona – Vatan (davlatning, xalqning onasi/hukmdori). Muallif ushbu ikki tushunchani bir qahramon obrazida mohirona sintezlay olgan.

O'quvchilar poema matni bo'yicha "Ona" konsepsiyasini ochish uchun quyidagi matn bloklari bilan ishlaydilar:

- **Onalik instinkti bilan Hukmronlik burchining konflikti:**

Kir podshoh massagetlarga hujum boshlaganda, To'maris faqat harbiy sarkarda emas, balki butun askarlarning onasi sifatida gavdalanadi. Biroq, uning eng katta psixologik iztiroblari - o'z farzandi Sparangizning o'limi holati.

O'quvchilar bu yerda Gerodotning quruq tarixiy bayoni (unda To'marisning onalik tuyg'ulariga o'rin berilmagan) bilan I. Yusupovning badiiy matni o'rtasidagi farqni topib, "Nima uchun muallif To'marisning hukmronligidan oldin, uning onalik hasratini birinchi o'ringa qo'ydi?" degan savol ustida bosh qotiradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Umumlashtirib aytganda, shoir I. Yusupov poemalarini o'qitishda o'qituvchidan o'zgacha yondashuv, kreativ fikrlash talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Husanboyeva Q. Adabiyot o'qitish metodikasi va muammoli ta'lim. – Toshkent: Innovatsiya–Ziyo, 2022.
2. Palimbetov K. ham basqalar. Adebizat. 9-klasslar ushin sabaqlıq. – Tashtent: Gafur Gulam atındağı baspa-polıgrafıyalıq doretıwshılık üyi, 2025.
3. Paxratdinov A. Qaraqalpaq adebizatın oqıtıw metodıkası. – Nukus: Bilim, 2004.
4. To'xliyev B. Adabiyot o'qitish metodikasi. – Toshkent, 2010.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.